

Уважаеми гости, уважаеми колеги,

Имам удоволствието да Ви приветствам с „добре дошли“ на официалното откриване на изложбата „Българските азбуки“. Тя е организирана от Института за български език към БАН и е посветена на 150-годишнината от основаването на БАН, на 1150 г. от Успението на св. Кирил и на предстоящия празник 11 май, празника на светите равноапостоли Кирил и Методий.

2 май е много подходяща дата за откриване на изложба за българските азбуки. Днес отбелязваме паметта на княза покръстител Борис I Михаил. Последният езически владетел на България поема историческата отговорност да направи съдбоносен цивилизационен избор за присъединяване към доминиращата религия в Европа – християнството. Един в голяма степен политически предизвикан акт завинаги ще предопредели по-нататъшното културно и духовно развитие на България. След този акт нищо в историята на държавата няма да е същото. Предстои промяна на цялостната културна парадигма, която ще засегне и последния поданик на държавата. Налагането на новата религия обаче върви ръка за ръка с имперската политика на Византия за цялостна политическа, духовна и културна доминация над новопокръстените народи. Близо две десетилетия изпълващите храмовете неукрепнали във вярата си неопфити слушат Божието слово на непонятен за тях език – гръцки.

Почти по същото време, когато княз Борис и даденият му от Бога народ приемат християнството, в сърцето на Византийската империя е завършено едно епохално дело, на което е съдено да промени културната история на Европа. Воден от желание да доведе до ума и сърцето на славяните словото Божие на разбираем език, един от най-учените мъже във Византия създава нова писмена система – първата българска и славянска азбука – глаголицата. Графичните знаци в нея отразяват звуковете на добре познатия му солунски говор, наречие от източнобългарски тип. С това е положено началото. За да може славяните да се докоснат до мъдростта на елинистичния свят, библейските книги и византийската патристична литература, трябва да бъдат преведени огромен брой книги, а за това са нужни подготвени книжовници и разбира се, книжовен език. В това се състои огромното значение на Кирило-Методиевото дело – превръщането на едно говоримо наречие в първия писмен книжовен славянски език, старобългарския, на който е съдено да стане трети класически европейски средновековен език, наред с гръцкия и латинския, както и създаването на старобългарската книжнина, положила основата на трета за Европа цивилизация – цивилизацията на Slavia Orthodoxa. Пътят на св. св. Кирил и Методий е белязан с превратности, с възход и падение, с възхвала и низвержение, с неуморен труд и с подготовка на ученици и последователи. През 885 г. със смъртта на св. Методий приключва 22-годишният период на Моравската мисия. Част от учениците са избити, друга част са продадени в робство, а трима от тях – Климент, Наум и Ангеларий – бягат в България.

Тук идва втората пресечна точка на Кирило-Методиевото дело с България. Далновидните управници на България прекрасно осъзнават мощното оръжие,

което представляват плодовете на Кирило-Методиевото дело, и успешно ги използват. Новата азбука, богослужението на роден език, положеното начало на създаване на старобългарски в основата си книжовен език могат да осигурят на България независимост и равнопоставеност. Благодарение на мъдрите управници на България старобългарският книжовен език и сътвореното на него се завръщат на родната си българска почва.

Предстои Златният век. Предстои появата на кирилицата, втората българска и славянска азбука, която слива в органично единство заетото от гръцката с изобретеното в глаголическата писменост. Съдено е било именно чрез нея Кирило-Методиевото дело да пребъде във вековете.

Уважаеми гости, уважаеми колеги,

На 20 пана в нашата изложба са представени буквите, съставлящи 3 думи: българският / дух / вечност. С тях и тези думи, които в паната са вплетени в редовете на глаголически ръкописи: ние / светлина / добро / възход, ние искаме да отправим послание – да знаем, да помним и да пазим направеното от предците ни, за да пребъде българският дух в добро, в светлина и във вечността.

Проф. Елка Мирчева
Институт за български език, БАН
2 май 2019 година